

Рецензия

От: доц. д-р Маргарита Николова Чешмеджиева

Относно: дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен
„ДОКТОР”

Област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление: 3.6. Право

Докторска програма: „Административно право и административен процес”

Автор на дисертационния труд: **Пламен Цанков Русев**, докторант в редовна форма на обучение към катедра „Публичноправни науки” на Правно-исторически факултет при Югозападен университет „Неофит Рилски”

Тема на дисертационния труд: **„Административнонаказателната отговорност на юридическите лица”**

Научен ръководител: доц. д-р Веселина Канатова-Бучкова

УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,

Настоящата рецензия е изготвена в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за прилагането му и ВПРАС на ЮЗУ „Неофит Рилски“ и съгласно Заповед № 1297/05.07.2024 г. на Ректора на университета. Рецензията е възложена с решение на научното жури за провеждане на процедурата по защита на дисертационния труд - Протокол № 1/11.07.2024 г.

I. Общи данни за процедурата и кандидата.

Процедурата е открита и се провежда съгласно изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за прилагането му и Вътрешните правила за развитие на академичния състав в ЮЗУ „Неофит Рилски”.

Пламен Русев е родена през 1992 г. в град Попово, област Търговище, където завършва средното си образование. През 2016 г. завършва висше образование по специалност „Право” в Юридическия факултет на ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“. От 2018 г. до настоящия момент работи като юрисконсулт в Община Попово.

Кандидатът за придобиване на ОНС „Доктор“ Пламен Цанков Русев се е обучавала по докторска програма „Административно право и административен

процес”, професионално направление 3.6 Право към катедра „Публичноправни науки” на Правно-исторически факултет при Югозападен университет „Неофит Рилски“. Той е зачислен в редовна форма на обучение със заповед № 2824 от 17.12.2018 г. на Ректора на университета, тема на дисертационния труд „Административнонаказателната отговорност на юридическите лица”, научен ръководител доц. д-р Веселина Канатова-Бучкова. Пламен Русев е отчислен с право на защита през 2021 г.

Г-н Русев е положил всички необходими изпити, които са предвидени в неговия индивидуален план и е представил своя дисертационен труд в завършен вид. Извършената от докторанта научно-изследователска работа в периода на докторантурата, включва 2 участия в научни конференции и 5 публикации по темата на дисертационния труд.

За изготвяне на рецензията са ми предоставени: автобиография, заповед за зачисляване на докторанта, удостоверение за успешно положени докторантски минимуми, дисертационен труд, автореферат, заповед за отчисляване с право на защита, списък и копия на научните публикации на Русев, свързани с темата на дисертационния труд, декларация за оригиналност на труда.

II. Обща характеристика на дисертационния труд и приноси моменти.

Представеният ми за рецензиране труд е сериозно научно изследване и отговаря на минималните изисквания и стандарти за академично изследване. Темата на дисертационния труд е интересна и актуална, тъй като отговорността на юридическите лица и организациите за административни нарушения и престъпления в последните няколко десетилетия претърпя значително развитие и както правилно отбелязва докторантът този институт ще бъде доразвиван и за в бъдеще.

На пръв поглед темата за отговорността на юридическите лица за административни нарушения или за престъпления изглежда позната на научната общност като по нея са писали много учени в областта на административното и наказателното право, но е важно да се отбележи, че въпреки това темата на дисертационния труд е актуална, с оглед на обстоятелството, че в българската административноправна литература липсва цялостно самостоятелно монографично изследване посветено на разглежданата проблематика, за което смятам, че докторантът следва да получи адмирации.

С разработката, Пламен Русев показва способност за обработване на научна литература, анализ на нормативни текстове и съдебна практика. Докторантът добросъвестно е изследвал и анализирал основните трудове на други учени, свързани с темата на изследваната проблематика, които е цитирал коректно. Авторът проявява самостоятелност, умее да аргументира собствени тези и да извежда ясни и обосновани правни изводи. Дисертационният труд е написан на добър юридически език. Правилно се борави с терминологичния апарат.

За своите изследователски цели докторант Русев е използвал методи като критико-аналитичния, историческия, сравнително-правният и метода на анализ и синтез. Избраната методика на изследване е позволила на докторанта да постигане поставените цели и да получи адекватен отговор на задачите, решавани в дисертационния труд.

Дисертационният труд е в обем от 333 страници и се състои от увод, три глави, заключение и библиография, която включва заглавия на кирилица, латиница и съдебни решения. Позоваванията под линия са 362 на брой, използваната литература включва 164 източника на кирилица и латиница и 59 съдебни решения.

Избраната структура на дисертацията съответства на класическите стандарти за научно изследване. В увода на дисертационния труд много добре се обосновава актуалността и значимостта на темата. Смятам, че научно вярно са определени обектът и предметът на изследването. Трудът се отличава с ясно формулирани цел и задачи и логическа последователност на изложението.

В **първа глава** на дисертационния труд докторантът е разгледал различните теории относно правната природа на юридическите лица, направен е сравнително-правен анализ на отговорността на юридическите лица в страните от англо-саксонската правна система и в някои държави от континенталната правна система. В резултат на този анализ докторантът стига до извода, че принципът *societas delinquere non potest* се преодолява. В тази глава се проследява възникването и историческото развитие на отговорността на юридическите лица в България като са анализирани разпоредбите на редица закони - Закона за снабдяването и регулирането на цените, Закона за данъка върху оборота, Закона за тютюна и др. като е направен изводът, че преди приемането на ЗАНН, законодателят е нямал ясна философия относно административнонаказателната отговорност на юридическите лица. Разгледани са основните характеристики на видовете юридическа отговорност и принципът *societas*

delinquere non potest изразяващ се в невъзможността на юридическите лица да извършват престъпления и административни нарушения, съответно невъзможността да носят наказателна или административнонаказателна отговорност.

В глава втора от дисертационния труд се изследва отговорността на юридическите лица за неизпълнение на задължения към държавата и общините, която е предвидена в чл. 83 от ЗАНН и е специфична по своя характер безвиновна, обективна отговорност. Докторантът в тази връзка анализира редица съдебни решения. В тази глава се разглежда основанието за възникване на административнонаказателната отговорност на юридическото лице по чл. 83 ЗАНН и субектите на отговорността, като е изтъкнато, че това е широк кръг от субекти на частното и публичното право. В резултат на направения анализ докторантът обосновава необходимостта от законодателни промени. Положителна оценка заслужава анализът относно финансовата корекция като вид особена санкция във връзка с предоставена безвъзмездна финансова помощ с административен договор предвидени в Закона за управление на средствата от европейските фондове при споделено управление. На основата на направения анализ са изведени и разликите между финансовата корекция и имуществената санкция. В главата е разгледано производството по налагане на имуществена санкция на юридическите лица по чл. 83 ЗАНН. Разгледани са особеностите на производството, основанията за прекратяване на производството, представителството на юридическото лице и доказването в административнонаказателния процес срещу юридическите лица. Тази част аз бих я отделила в самостоятелна глава на дисертационния труд, в която да се изследват различни процесуални въпроси.

Глава трета е посветена на отговорността на юридическите лица за престъпления, разгледано е основанието за налагане на отговорността по чл. 83а ЗАНН, субекта на отговорността и особеностите на мярката на отговорност. Посочени са основните възгледи относно същността на основанието за възникване на отговорността по чл. 83а ЗАНН. Българският законодател е възприел подход, при който отговорността на юридическите лица за престъпления се урежда като административнонаказателна. В дисертационния труд се защитава тезата, че това се дължи на факта на съществуването на административнонаказателната отговорност по чл. 83 ЗАНН.

В заключението на труда са систематизирани основните изводи и препоръки, направени в резултат от проведеното научно изследване на въпросите за административнонаказателната отговорност на юридическите лица.

Високо оценявам приносите, които следват от разработката. Като съществени **научни достойнства** на представения дисертационен труд, считам че биха могли да бъдат посочени:

Трудът представлява цялостно изследване на административнонаказателната отговорност на юридическите лица.

Внимание заслужава анализът на законодателствата на редица страни от англосаксонската и континенталната правна система, като е направен преглед трудовете на редица чужди автори и чужда съдебна практика. Въз основа на задълбоченото сравнителноправно изследване на разглежданите проблеми са направени и редица изводи и предложения.

Приносен характер има анализът на приложимостта на институтите на изключващите вината обстоятелства и изключващите обществената опасност обстоятелства спрямо административнонаказателната отговорност на юридическите лица по ЗАНН, както и на критериите за индивидуализация на имуществената санкция и установяване на „маловажен случай“ на неизпълнение на задължение към държавата или общините по смисъла на чл. 83 ЗАНН.

Положително оценявам направеното разграничение между неизпълнението на задължение на юридическото лице към държавата или общините като основание за налагане на административнонаказателна отговорност и сходни с него правонарушения – административното нарушение и нередността по смисъла на ЗУСЕФСУ.

Принос на дисертационното изследване са и направените предложения *de lege ferenda* за бъдещо усъвършенстване на правната уредба и заслужават вниманието както на научната общност, така и на законодателя. Една част от направените предложения са конкретни, а други смятам, че следва да бъдат конкретизирани.

Представеният автореферат е в обем от 48 страници и отговаря на установените изисквания. Авторефератът отразява коректно съдържанието на дисертационния труд като създава пълноценна представа за замисъла, структурата, тезите и резултатите от проведеното изследване.

Авторът е представил пет публикации по темата на дисертационното изследване. Те са резултат от научните изследвания на докторанта и отразяват някои основни

моменти на дисертационната разработка. Публикациите показват, че резултатите от научноизследователска дейност на Пламен Русев са станали публично достояние до специализираните и научните среди.

III. Критични бележки и препоръки.

Като всяко първо научно изследване предложението ми за рецензиране дисертационен труд има своите слабости и несъвършенства, които не намаляват научната му стойност. На места докторантът е правил детайлен анализ на различни положения и становища, но без да изразява своето отношение. В тази връзка бих препоръчала докторантът по-смело да изразява своята авторова позиция.

С оглед теоретическата и практическата значимост на представеното изследване, препоръчвам трудът да бъде публикуван, за да може постигнатите резултати да станат достояние до един по-широк кръг от читатели.

IV. Заключение.

Представеният за защита пред научно жури дисертационен труд на тема **„Административнонаказателната отговорност на юридическите лица“** съдържа научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговаря на изискванията на чл. 6, ал. 3 от Закона за развитието на академичния състав в Република България и на чл. 27, ал. 2 от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и чл. 53 от Вътрешните правила за развитие на академичния състав в ЮЗУ „Неофит Рилски“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

Предвид изложеното, убедено ще гласувам положително и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.6. Право, научна специалност „Административно право и административен процес“ на **Пламен Цанков Русев**.

Септември 2024 г.
гр. Благоевград

Рецензент:
доц. д-р Маргарита Чешмеджиева

Review

By: Assoc. Prof. Dr. Margarita Nikolova Cheshmedzhieva

Subject: dissertation work for the acquisition of the educational and scientific degree

"DOCTOR"

Field of higher education: 3. Social, economic and legal sciences

Professional direction: 3.6. Law

Doctoral program: "Administrative law and administrative process"

Author of the dissertation: **Plamen Tsankov Rusev**, full-time doctoral student at the Department of Public Law Sciences at the Faculty of Law and History at Southwestern

University "Neofit Rilski"

Dissertation topic: "Administrative criminal liability of legal persons"

Research supervisor: Prof. Veselina Kanatova-Buchkova

DEAR MEMBERS OF THE SCIENTIFIC JURY,

This review has been prepared in accordance with the requirements of the LASDRB, the Regulations for its implementation, and the e IRDAS Southwest University "Neophit Rilski", following Order No. 1297/05.07.2024 of the University Rector. The review was commissioned by the decision of the scientific jury for the dissertation defense procedure, as documented in Protocol No. 1/11.07.2024.

I. General Information on the Procedure and the Applicant

The procedure has been initiated and is being carried out in accordance with the requirements of the LASDRB, the Regulations for its implementation, and the Internal Rules for the Development of Academic Staff at Neophit Rilski University of Applied Sciences.

Plamen Rusev was born in 1992 in the town of Popovo, Targovishte region, where he completed his secondary education. In 2016, he graduated with a degree in Law from the Faculty of Law at VTU "St. St. Cyril and Methodius." Since 2018, he has been working as a legal consultant in Popovo Municipality.

The candidate for the degree of Doctor is Plamen Tsankov Rusev, who has been trained in the doctoral program "Administrative Law and Administrative Process" under the professional field 3.6 Law at the Department of Public Law Sciences, Faculty of Law and History, Southwestern University "Neofit Rilski." He was enrolled in the full-time program by Order No. 2824 dated 17.12.2018 of the University Rector, with a dissertation topic titled "Administrative Criminal Liability of Legal Persons" under the supervision of Associate Professor Veselina Kanatova-Buchkova. Plamen Rusev was granted the right of defense in 2021.

Mr. Rusev has passed all the required exams specified in his individual plan and has submitted his dissertation in its completed form. During his doctoral studies, his research activities included participation in two scientific conferences and five publications related to the subject of his dissertation.

To prepare this review, I was provided with the following documents: a curriculum vitae, an order for the enrollment of the doctoral student, a certificate of successfully passing the doctoral minimums, the dissertation, an abstract, an order granting the right of defense, a list and copies of Rusev's scientific publications related to the dissertation topic, and a declaration of originality of the work.

II. General Characteristics of the Dissertation Work and Points of Contribution

The dissertation submitted for review represents serious scientific research and meets the minimum requirements and standards for academic work. The topic of the dissertation is both interesting and relevant, as the issue of the liability of legal persons and organizations for administrative violations and crimes has undergone significant development in recent decades. As the doctoral student rightly notes, this area is likely to see further development in the future.

At first glance, the topic of the liability of legal persons for administrative violations or crimes may appear familiar to the scientific community, given that many scholars in the fields of administrative and criminal law have written about it. However, it is important to highlight that the dissertation's focus is indeed timely and significant, particularly because Bulgarian administrative law literature lacks a comprehensive, independent monographic study dedicated to this issue. For this reason, I believe the doctoral student deserves commendation for choosing this subject.

In this work, Plamen Rusev demonstrates a strong ability to process scientific literature and to analyze normative texts and judicial practice. The doctoral student has diligently researched and analyzed the principal works of other scholars related to the topic and has cited

them appropriately. The author exhibits independence, effectively arguing his own theses and drawing clear, well-substantiated legal conclusions. The dissertation is written in proficient legal language, and the terminological apparatus is handled correctly.

For his research, PhD candidate Rusev employed various methods, including critical-analytical, historical, comparative-legal, and methods of analysis and synthesis. This chosen research methodology enabled the doctoral student to achieve the set objectives and provide adequate answers to the problems addressed in the dissertation.

The dissertation is 333 pages long and consists of an introduction, three chapters, a conclusion, and a bibliography that includes titles in Cyrillic, Latin, and court decisions. There are 362 footnotes, and the bibliography consists of 164 sources in Cyrillic and Latin, as well as 59 court decisions.

The chosen structure of the dissertation adheres to the classical standards of scientific research. In the introduction, the topicality and significance of the topic are well justified. I believe that the object and subject of the research are scientifically defined. The dissertation is characterized by a clearly formulated goal and tasks, presented in a logical sequence.

In the **first chapter**, the doctoral student examines various theories regarding the legal nature of legal entities and provides a comparative legal analysis of the liability of legal entities in countries with Anglo-Saxon legal systems and some countries with continental legal systems. As a result of this analysis, the doctoral student concludes that the principle of *societas delinquere non potest* has been overcome. This chapter also traces the emergence and historical development of the liability of legal entities in Bulgaria by analyzing the provisions of several laws—the Law on Supply and Price Regulation, the Law on Turnover Tax, the Law on Tobacco, and others. The conclusion drawn is that, prior to the adoption of the AVSA, the legislator lacked a clear philosophy regarding the administrative criminal liability of legal entities. The main characteristics of different types of legal liability and the principle of *societas delinquere non potest*, which reflects the impossibility of legal entities committing crimes and administrative violations and thus being subject to criminal or administrative penalties, are also examined.

The **second chapter** of the dissertation focuses on the liability of legal entities for non-fulfillment of obligations to the state and municipalities, as provided in Art. 83 of the AVSA, which is a specific form of strict, objective liability. In this regard, the doctoral student analyzes several court decisions. This chapter explores the basis for the administrative criminal liability of legal entities under Art. 83 of the AVSA and identifies the subjects of responsibility, noting that this includes a wide range of both private and public law entities. Based on this analysis,

the doctoral student argues for the need for legislative changes. The discussion on financial corrections as a type of special sanction related to granted financial assistance through administrative contracts, as provided for in the Law on the Management of European Funds under Shared Management, is particularly noteworthy. The analysis distinguishes the differences between financial corrections and pecuniary sanctions. The chapter also examines the proceedings for imposing property sanctions on legal entities under Art. 83 of the AVSA, including the specifics of the proceedings, the grounds for terminating the proceedings, the representation of the legal entity, and the evidence in administrative criminal proceedings against legal entities. I would suggest separating this part into a distinct chapter of the dissertation, where various procedural issues could be further explored.

Chapter three is dedicated to the liability of legal entities for crimes, the grounds for imposing liability under Art. 83a of the AVSA, the subjects of responsibility, and the specifics of the measures of liability. The main views regarding the basis for liability under Art. 83a of the AVSA are discussed. The Bulgarian legislator has adopted an approach in which the liability of legal entities for crimes is regulated as an administrative penalty. The dissertation supports the thesis that this approach stems from the existence of administrative criminal liability under Art. 83 of the AVSA.

In the conclusion, the main findings and recommendations resulting from the conducted scientific research on the issues of administrative and criminal liability of legal entities are systematized.

I highly appreciate the contributions derived from this work. As essential **scientific merits** of the dissertation, I believe the following should be highlighted:

The work is a comprehensive study of the administrative criminal liability of legal entities.

The analysis of legislation from several countries within the Anglo-Saxon and continental legal systems is noteworthy, as it includes a review of the works of various foreign authors and judicial practices. Based on this in-depth comparative legal study, numerous conclusions and proposals have been made.

The analysis of the applicability of the doctrines of circumstances excluding guilt and circumstances excluding public danger, in relation to the administrative criminal liability of legal entities under the AVSA, as well as the criteria for individualizing property sanctions and establishing a "minor case" of non-fulfillment of obligations to the state or municipalities, is particularly valuable under Art. 83 of the AVSA.

I positively evaluate the distinction made between the non-fulfillment of an obligation of a legal entity to the state or municipalities as a basis for imposing administrative criminal liability and similar offenses—namely, the administrative violation and the irregularity under LMEUSFIF.

The proposals made *de lege ferenda* for the future improvement of the legal system are also significant contributions of the dissertation and deserve the attention of both the scientific community and the legislator. Some proposals are concrete, while others, in my view, require further specification.

The abstract presented is 48 pages long and meets the established requirements. It accurately reflects the content of the dissertation, providing a comprehensive overview of the idea, structure, theses, and results of the research.

The author has published five papers on the topic of the dissertation. These publications are the result of the doctoral student's research and reflect key points of the dissertation's development. The publications indicate that the results of Plamen Rusev's research have been disseminated among specialized and scientific communities.

III. Critical Notes and Recommendations

Like any initial scientific research, the dissertation submitted for review has its weaknesses and imperfections, which do not, however, diminish its scientific value. In some instances, the doctoral student provides a detailed analysis of various situations and opinions without clearly expressing his own perspective. In this regard, I would recommend that the doctoral student more confidently assert his authorial position.

Given the theoretical and practical significance of the presented research, I recommend that the work be published to allow the achieved results to reach a wider audience.

IV. Conclusion

The dissertation submitted for defense before the scientific jury, titled "Administrative Criminal Liability of Legal Entities," contains scientific and applied results that represent an original contribution to the field and meets the requirements of Art. 6, para. 3 of the Law on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria, Art. 27, para. 2 of the Regulations for the Implementation of the LASDRB, and Art. 53 of the Internal Rules for the Development of the Academic Staff at Neofit Rilski University of Applied Sciences for the acquisition of the educational and scientific degree of "Doctor."

In light of the above, I am confident in voting positively and propose to the esteemed scientific jury to award Plamen Tsankov Rusev the educational and scientific degree of "Doctor" in the professional field 3.6. Law, with a specialization in "Administrative Law and Administrative Process."

September 2024

Blagoevgrad,

Reviewer:

Assoc. Prof. Dr. Margarita Cheshmedzhieva